

Alueidenkäytön kehityskuva ja Pirkanmaa

Kari Oinonen

Pirkanmaan ilmastoakatemia 7.6.2023

Materiaali: Perus-Skene, VAYK

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Alueidenkäytön kehityskuva

Tavoite: Jatkuvuutta, systemaattisuutta ja vaikuttavuutta alue- ja yhdyskuntarakenteen seurantaan, ennakointiin ja suuntaamiseen

Tilannekuva

Mistä tullaan ja mihin ollaan menossa?

Alue- ja yhdyskuntarakenteen tilanne ja kehitys keskeisten muuttujien mukaan seurattuina

Seurataan vuosittain

Tulevaisuuskuva

Mitä tulevaisuus tuo mukanaan sellaista, johon on varauduttava?

Arvio muutostekijöistä, perusura ja muita kehityskulkuja, arvio kestävän kehityksen kannalta

Muutostekijöitä seurataan vuosittain, skenaariotyö päivitetään 3. vuotena

Kehittämiskuva

Mihin suuntaan kehitystä on suunnattava ja miten sinne päästään?

Tavoitteet, linjaukset ja varautumiset
Mitä toimia tarvitaan?
Ohjauskeinojen arviointia

Ohjausta ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan vuosittain, kehittämiskuva päivitetään 4. vuotena

Neljän vuoden sykleissä

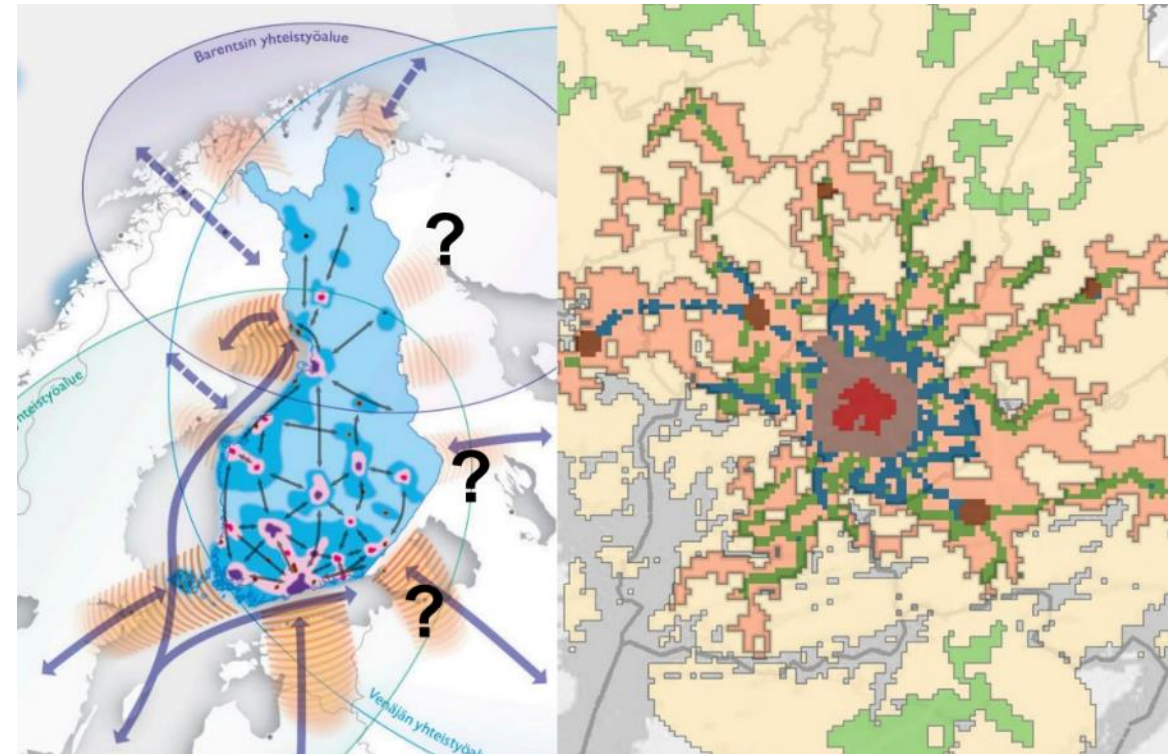
Alue- ja yhdyskuntarakenne

Valtakunnallinen aluerakenne

- Metropolisaatio, monikeskuksisuus ja monipaikkaisuus, alueiden ominaispiirteet
- Saavutettavuus maan eri osien välillä, kehityskäytävät, pendelöinti ja työvoiman saatavuus.
- Kansainväliset yhteydet arvioidaan uudestaan toimintaympäristön merkittävästi muuttuessa. Venäjän tilanne vaikuttaa aluerakenteeseen Suomessa.

Yhdyskuntarakenne

- Eri toimintojen sijoittuminen kaupungeissa, niiden kehysalueilla ja maaseudulla: väestö ja asuminen, keskus- ja palveluverkko, työpaikat ja elinkeinot, vapaa-ajan alueet
- Liikkuminen: kävely, pyörä- ja joukkoliikenne, autoilu, matkaketjut

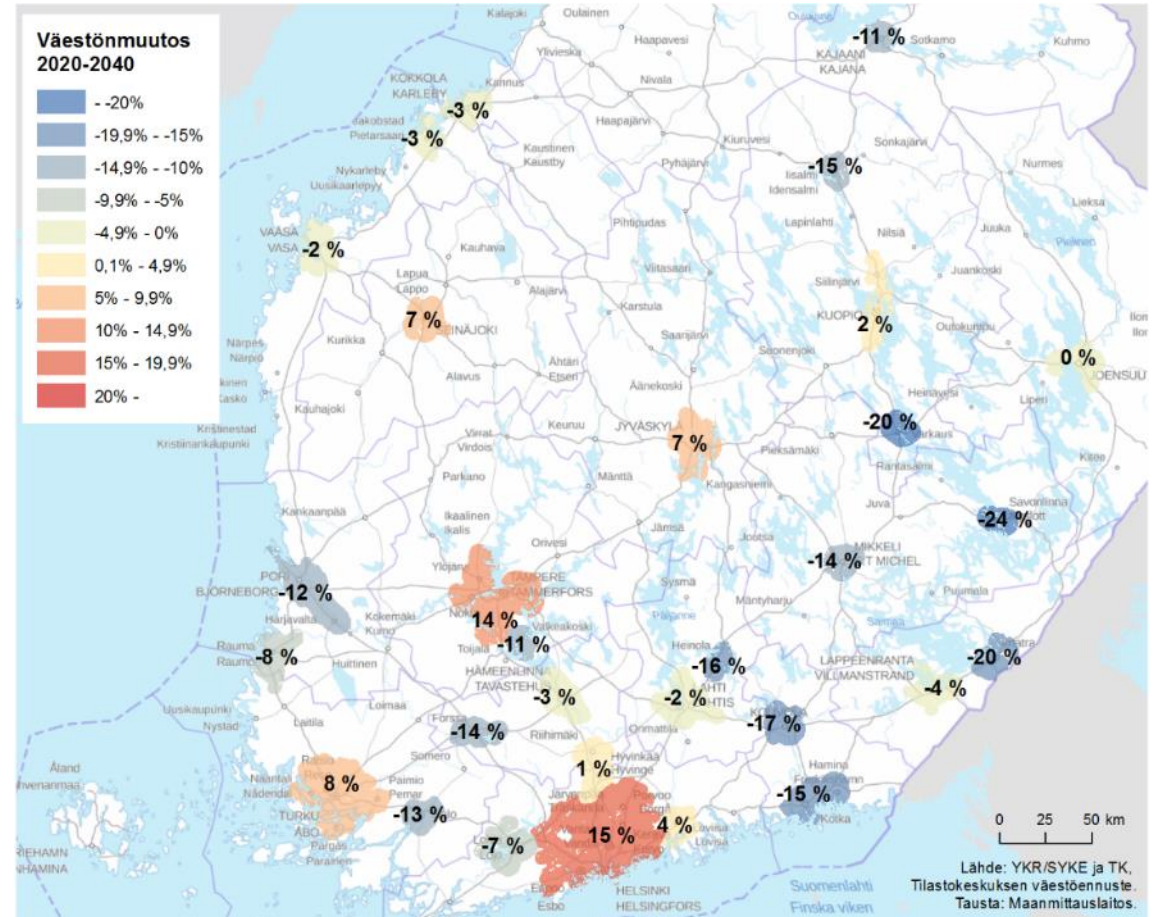
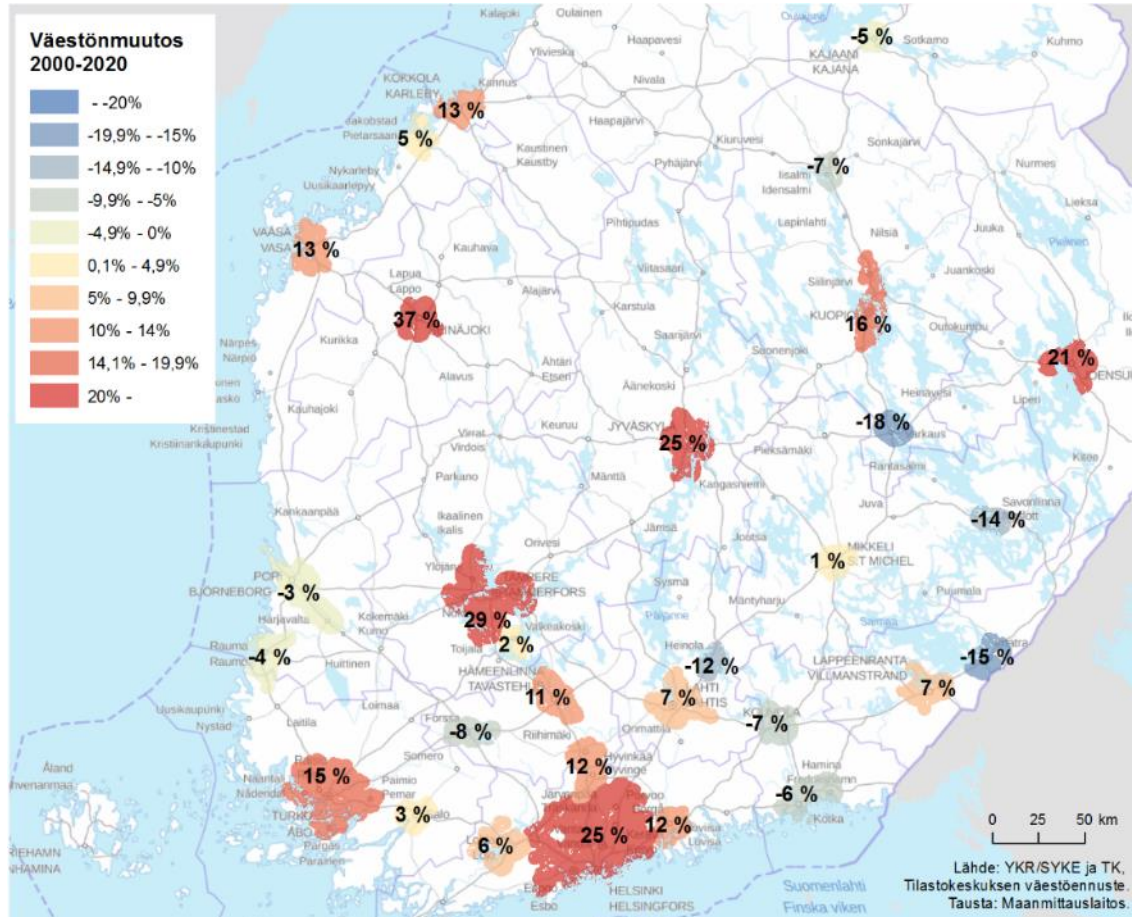
Aikataulu

- Kysely kehityskuvatyön tarpeesta 06-10/2021
- Kehittämistarpeiden ja –tavoitteiden työpajat (5) 04-06/2022
- Kehittämistoimenpiteiden määrittely syksy 2022
- Kehittämistoimenpiteiden tunnistaminen sidosryhmäyhteistyössä
 - Toimenpiteiden tarkempi määrittely ja vaikutusten arviointi
 - Valtakunnalliset sidos- ja vertaisryhmätilaisuudet valtakunnallisille ja alueellisille toimijoille
- Kehityskuvaluonnoksen laatiminen ja palautekierros 09/2022-04/2023
- Kehityskuvan viimeistely ja esittelytilaisuus syksy 2023
- Kehityskuvatyön kokemukset ja jatkuvan kehityskuvatyön jatkotoimenpiteiden suunnittelu syksy 2023->
- Ohjelmointi ja resurssointi sekä tieteellisen paneelin perustaminen ~09/2023-06/2024

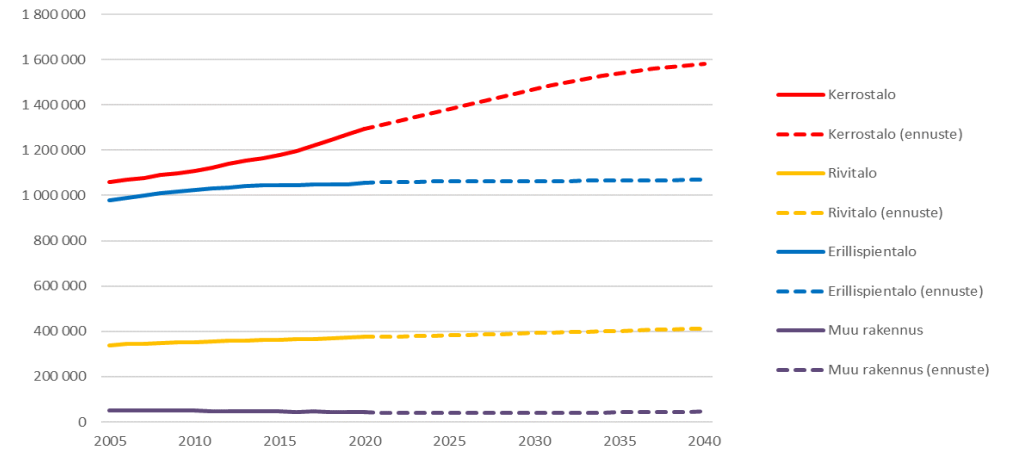
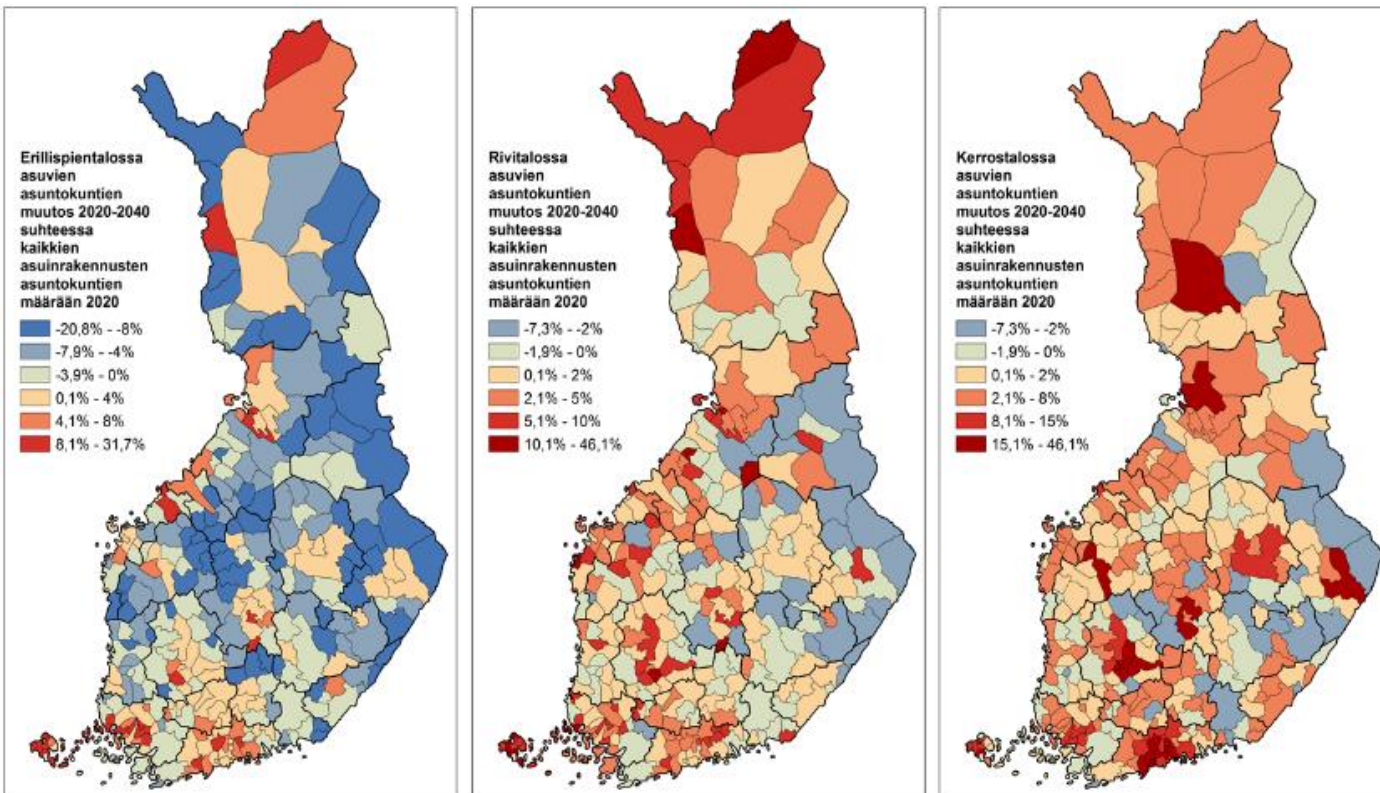
Kehityksen luonne

Kasvu keskittyy

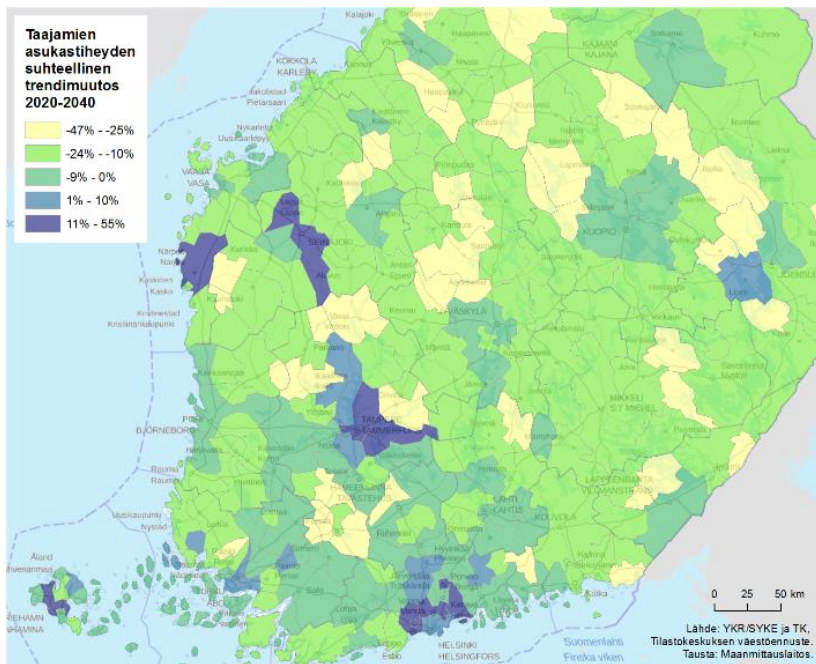
Uudisrakentamisen kehitys

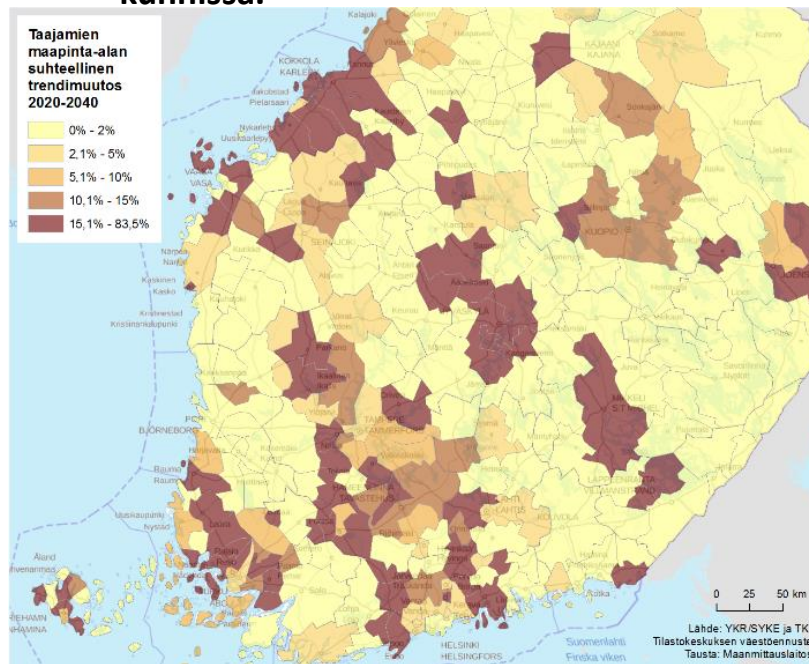
- Väestön ikääntyminen lisää kerrostaloasumisen suosiota suurimmilla kaupunkiseuduilla,
- Ikääntyneille soveltuville kerros- ja rivitaloasunnoille on tarvetta myös monissa maaseudun kunnissa.
- Erillispientalossa asuvien määrä kasvaa lähinnä suurimmilla kaupunkiseuduilla ja niiden ympäryskunnissa.
- Monissa maaseudun kunnissa erillispientaloissa asuvien asutokuntien määrä vähenee paljon, jopa yli 10 % vuoteen 2040 mennessä.
- Tyhjien pientalojen määrä on suuruusluokaltaan kaksinkertaistunut 1990-2020 ja kehitys jatkuu.

Taajamien muutokseen vaikuttaa tuleva väestönkehitys, ikääntyvän väestön tarpeet, kehyskunnissa pientalojen rakentaminen sekä asutuksen aiempi kehitys ja taajama-aste

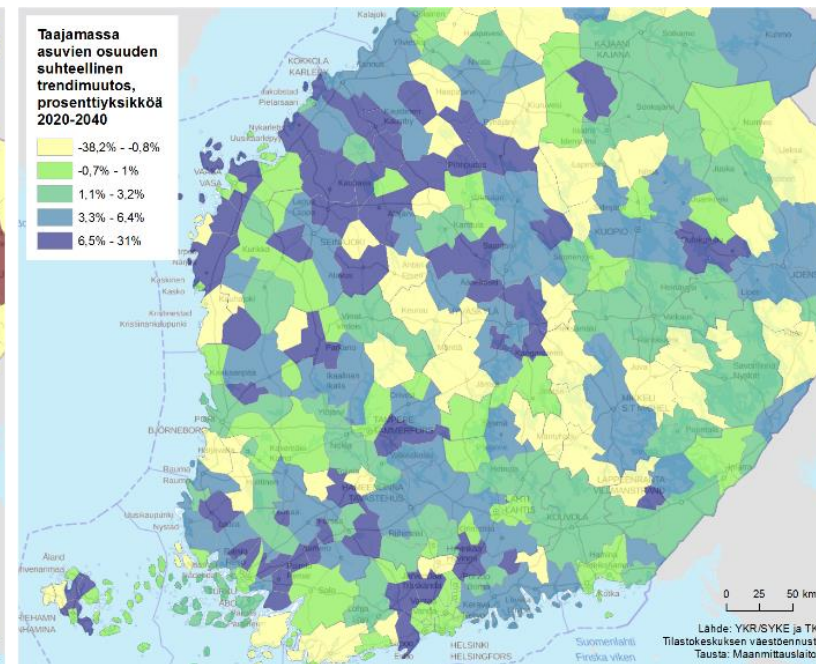
Taajamien asukastiheys kasvaa lähinnä suurimmilla kaupunkiseuduilla ja pienenee niiden ulkopuolella ennen muuta väestön vähenemisen vuoksi

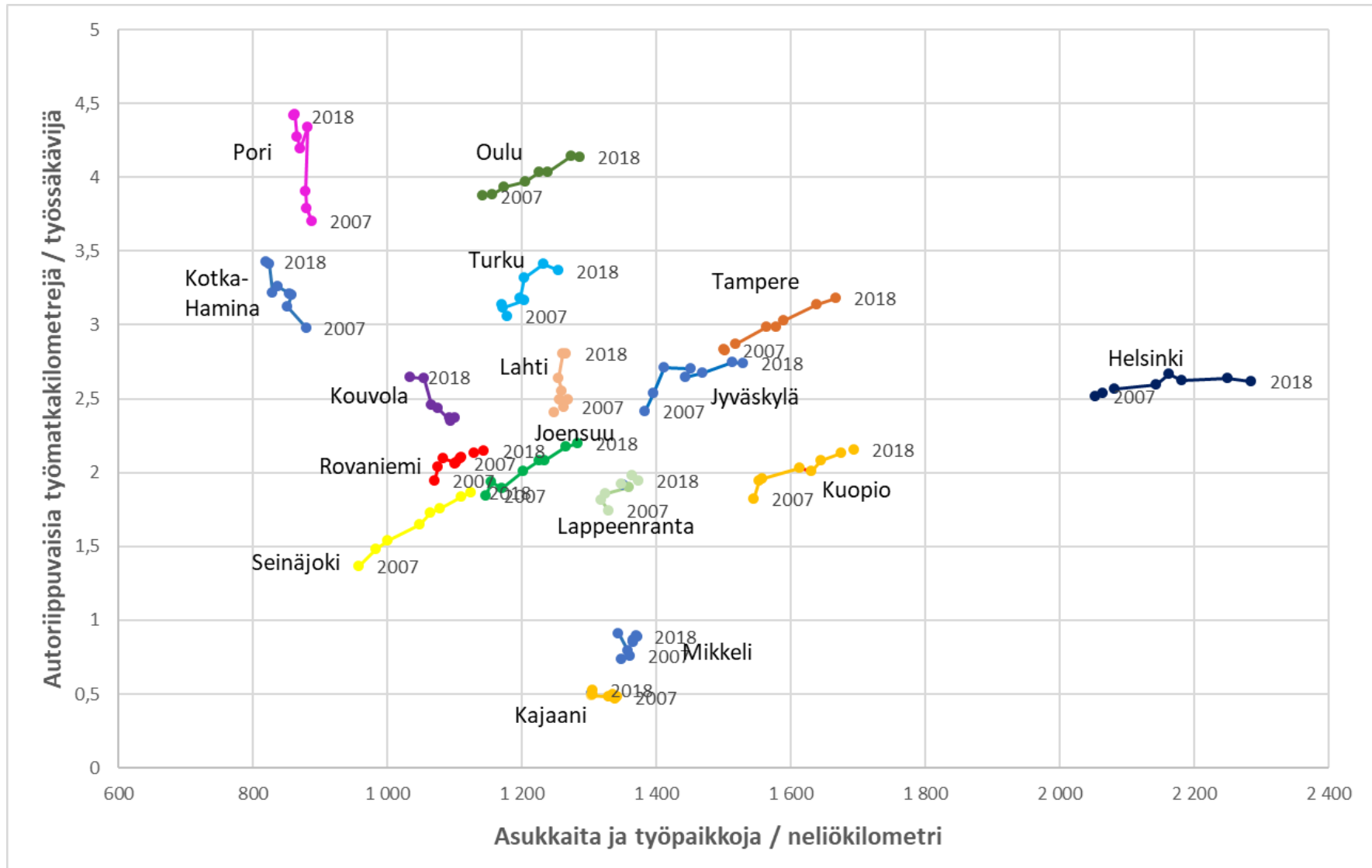
Taajamien maapinta-ala kasvaa trendin mukaan eniten suurten kaupunkien ympäryskunnissa sekä osin myös keskisuurissa ja pienissä kaupungeissa ja joissakin maaseudun kunnissa.

Taajamassa asuvan väestön osuus kasvaa eniten maaseutukunnissa ja kehyskunnissa, joissa taajama-aste on aiemmin ollut alempi.

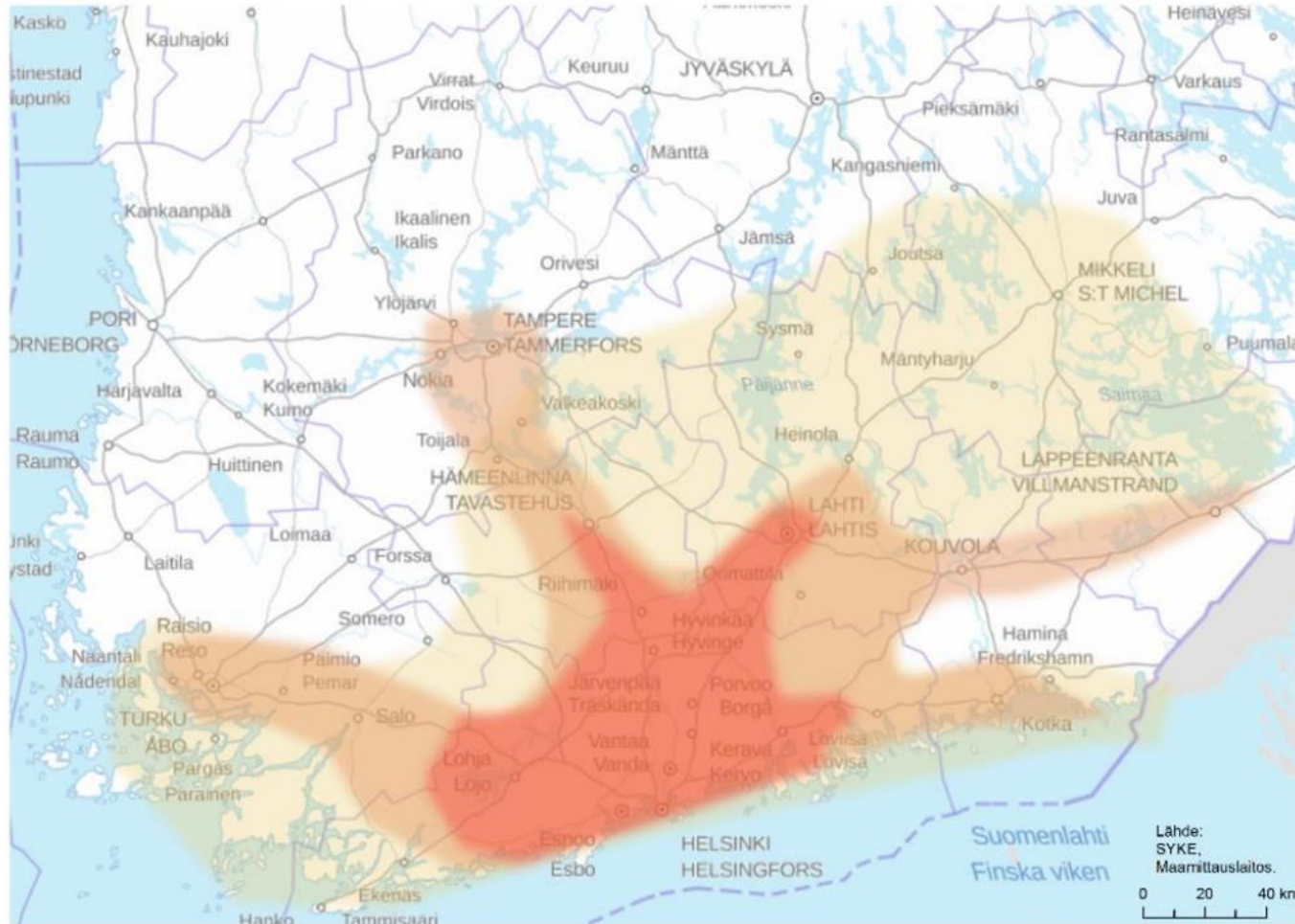
Suuret taajamat ovat tiivistyneet, mutta keskimääräinen laskennallinen työmatkasuorite autolla on kasvanut monilla kaupunkiseuduilla

Metropolialueen vaikutusalue

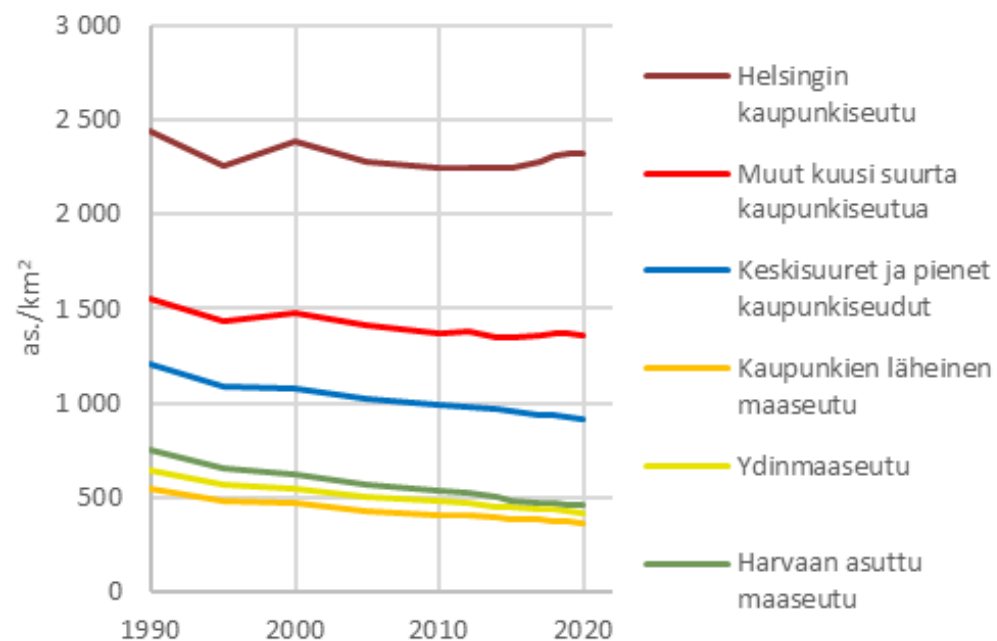
- Päivittäinen työssäkäynti
- Viikoittainen työssäkäynti
- Viikoittainen matkat vapaa-ajan asunnolle

Kartta on skemaattinen, suuntaa antava kuvaus. Se ei kuvaa tarkasti tiettyjen sijaintien luokitusta.

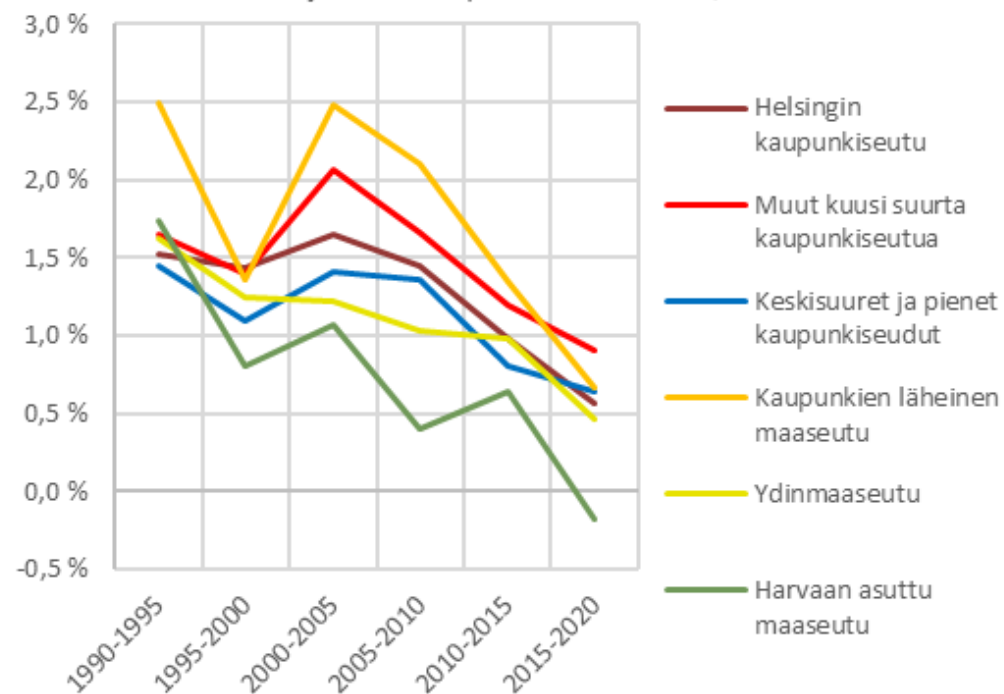

Yhdyskuntarakenne tiivistyy

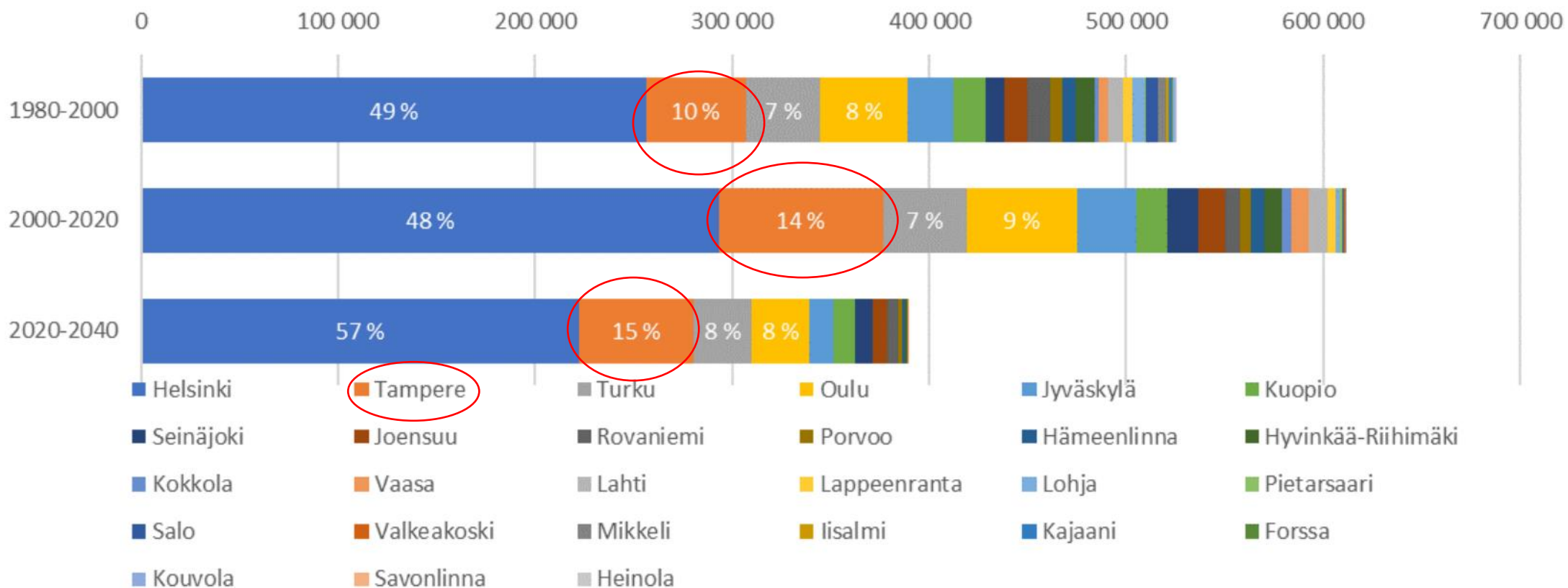
Asukas- ja työpaikkatiheys

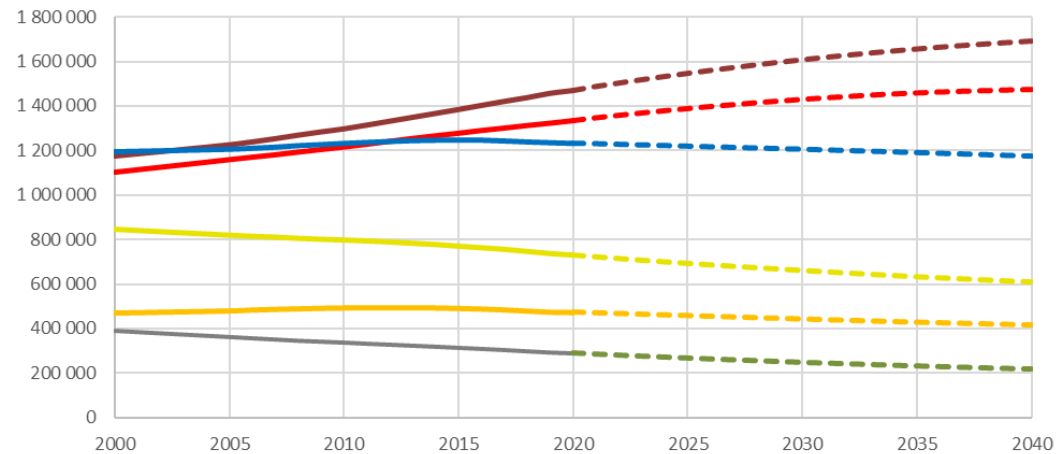
Taajamien maapinta-alan muutos, %

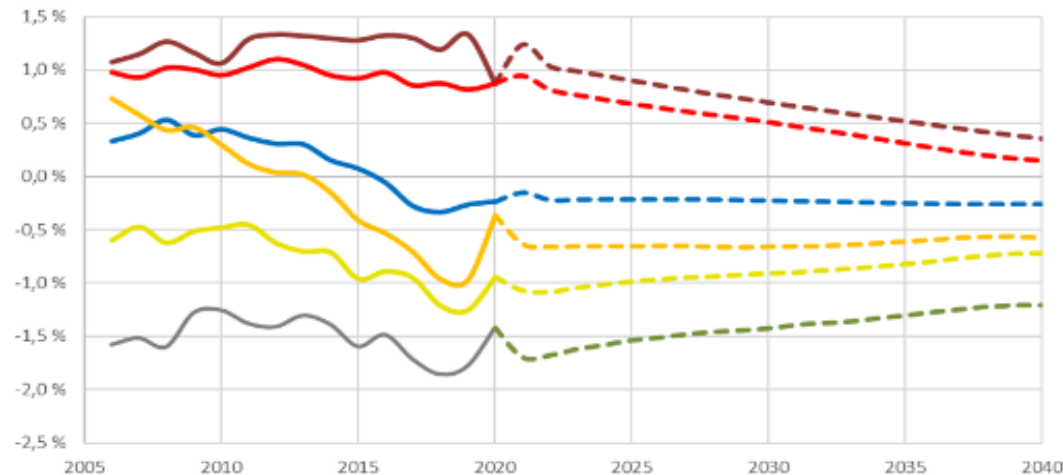
Väestön sijoittuminen kaupunkiseuduille 1980-2040

Väestömuutos eri yhdyskuntarakennetyypeissä

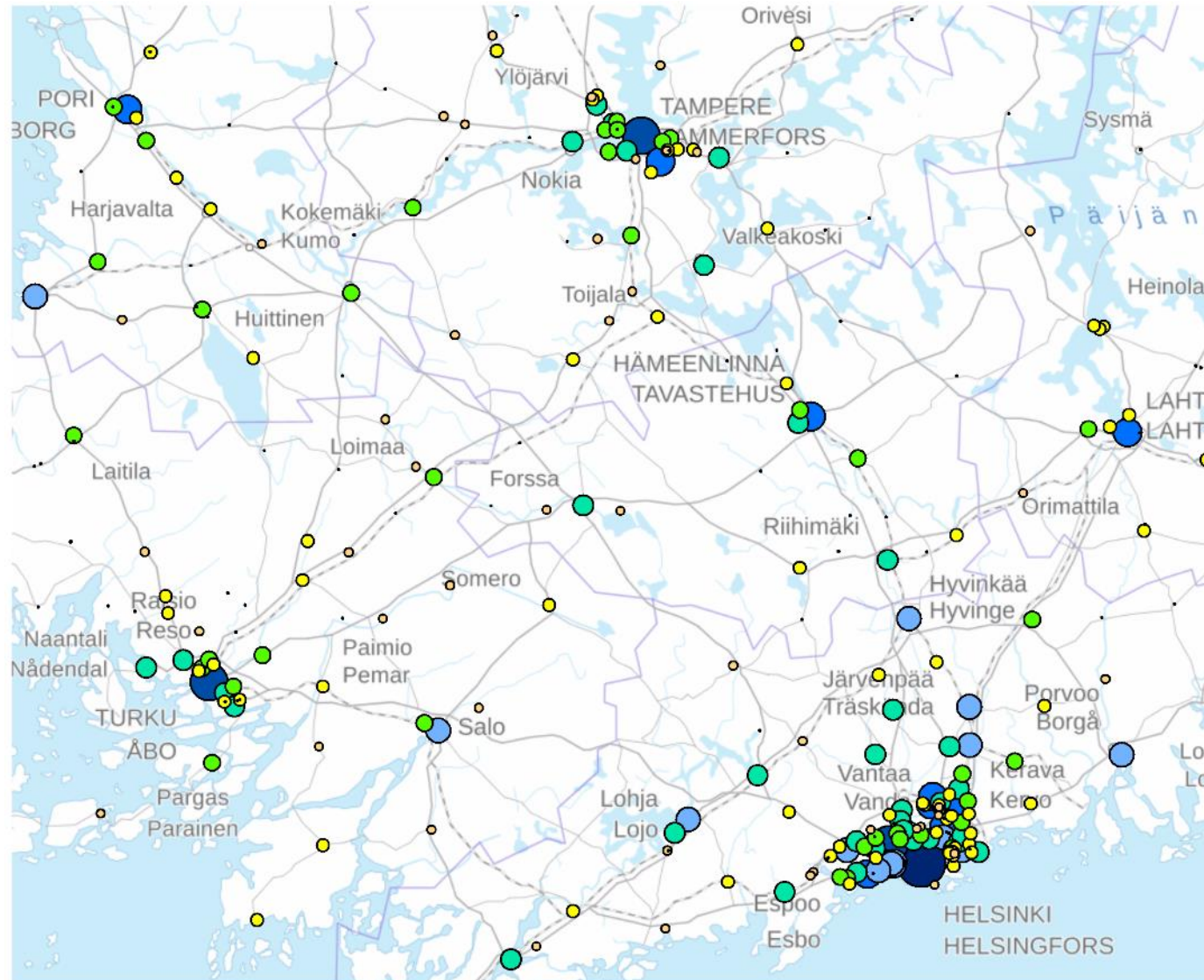
Väestön suhteellinen vuosimuutos 2000-2020 ja ennuste 2020-2040

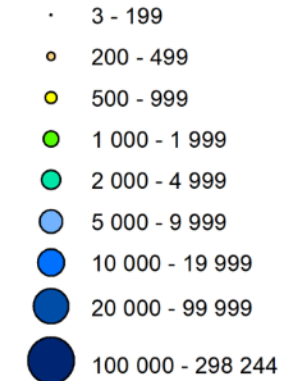
— Helsingin kaupunkiseutu
 — Kuusi muuta suurta kaupunkiseutua
 — Keskisuuret ja pienet kaupunkiseudut
 — Kaupunkien läheinen maaseutu
 — Ydinmaaseutu
 — Harvaan asuttu maaseutu

- - - Helsingin kaupunkiseutu (ennuste)
 - - - Kuusi muuta suurta kaupunkiseutua (ennuste)
 - - - Keskisuuret ja pienet kaupunkiseudut (ennuste)
 - - - Kaupunkien läheinen maaseutu (ennuste)
 - - - Ydinmaaseutu (ennuste)
 - - - Harvaan asuttu maaseutu (ennuste)

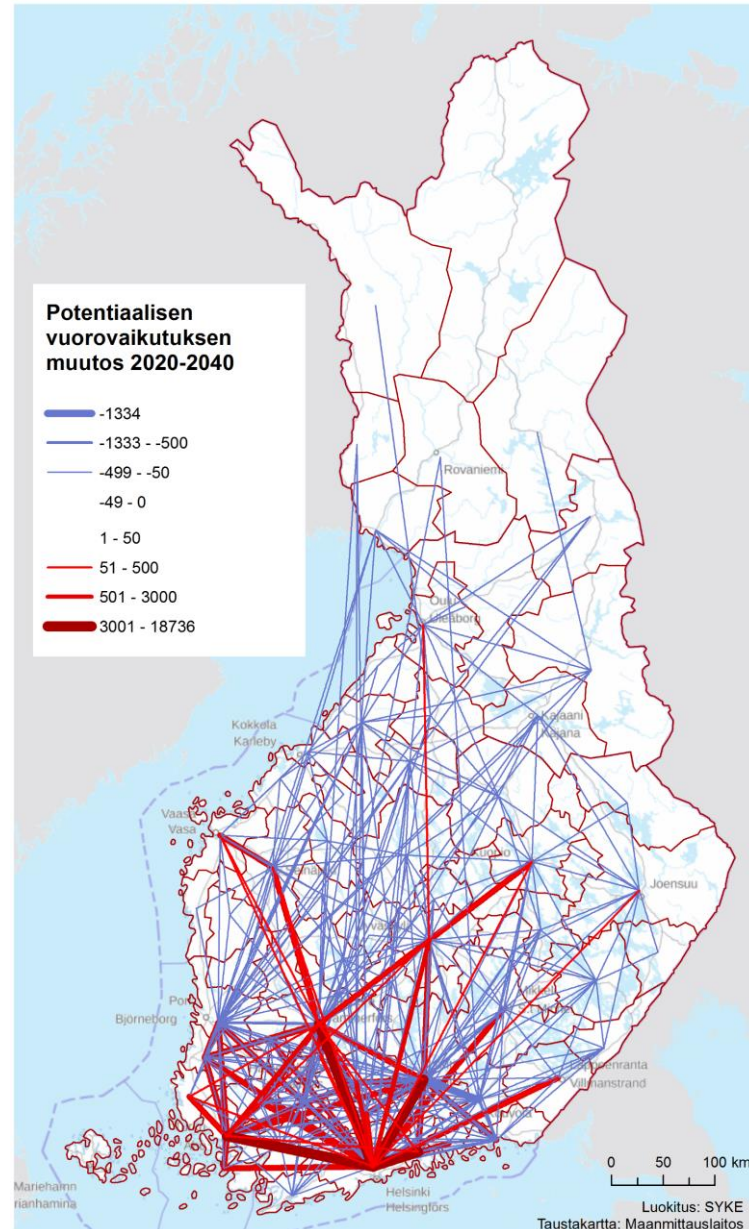
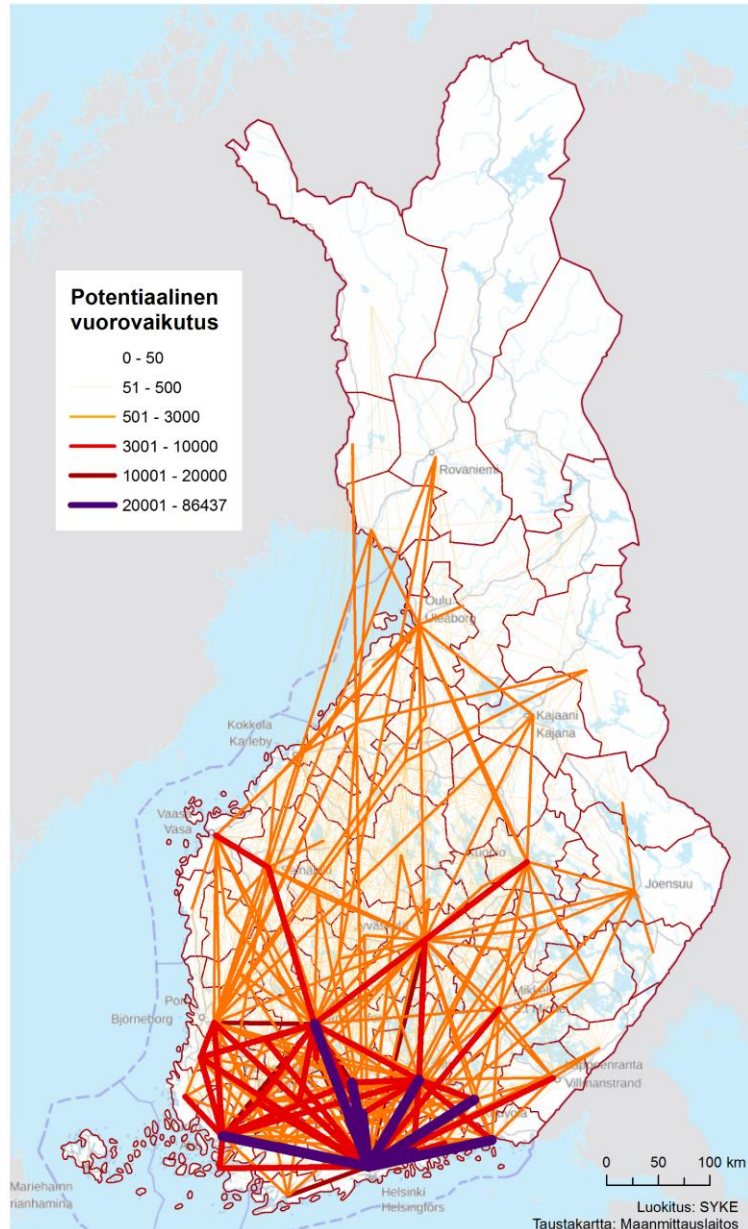
Palvelutyöpaikkojen kehitys

**Palvelutyöpaikkojen
määrä keskusta-alueilla
ja alakeskuksissa
vuonna 2050,
trendiennuste**

Seutukuntien vuorovaikutus

Aluerakenteen kehityksen kestävyysvaikutuksia

- Kaupungistumiskehitys lisää asuntorakentamisen tarvetta ja toisaalta vajaakäyttöä
- Tyhjilleen jääneitä asuntoja viime vuosina noin 30 % suhteessa uusien asuntojen määrään
- Vajaakäyttöinen rakennuskanta kasvattaa energiankulutusta käyttäjää kohti
- Tiivis kaupunkiasuminen toisaalta vähentää uudisrakentamisen neliömäärää asukasta kohti, vaikutus noin 10-15 %
- Hitaampi / nopeampi kaupungistuminen muuttaa erityisesti kerrostalojen uudisrakentamisen tarvetta, vaihteluväli viime vuosikymmeninä vuositasolla jopa -50 % - + 50 %
- Kaupunkiverkon harveneminen lisää asukasmäärää, jolla yli puoli tuntia kaupunkikeskukseen. Keskittyvä kehitys toisaalta lisää hyvin lähellä palveluja asuvien osuutta. Seutujen kehitys eriytyy.
- Monipaikkaisuus lisää resilienssiä ja tasoittaa jonkin verran alueiden eriytymistä, mutta lisää liikkumista toisaalta kompensoiden mahdollisesti osin muuta matkailua.
- Kaupungistuminen lisää tuottavuutta osaavan työvoiman, keskittymisetujen ja monipuolisten työmarkkinoiden kautta ja tätä kautta edistää taloudellista kestävyyttä.

Yhdyskuntarakenteen kehityksen kestävyysvaikutuksia

- Täydennysrakentamisen myötä vaikutus hiilinieluihin on puolet pienempi verrattuna 2000-luvun alun pientalorakentamiseen. Myös infran rakentamistarpeet vähenevät
- Täydennysrakentaminen sijoittuu kuitenkin alueille, jotka ovat monien lähiluontoa ja keskeisiä osia taajamien ekologisissa yhteyksissä, jolloin pienetkin muutoksia voivat olla ongelmallisia
- Kerrostalopainotteinen rakentaminen on edelleen valtaosin betonirakenteista, mikä lisää päästöjä per neliö, mutta tiiviimpi asuminen kompensoi tätä.
- Uudisrakentaminen aiheuttaa hiilipiikin, jonka kompensointiin kuluu kauan.
- Energiatehottomien ja vajaakäyttöisten rakennusten korvaaminen uusilla on kannattavinta.
- Muuten vanhan rakennuskannan energiakorjaukset ovat ekotehokkain ratkaisu.
- Arkiliikkumisen päästöt vähenevät jalankulku- ja joukkoliikenneväyöhykkeiden kehityksen myötä, suhteellinen vaikutus vain muutama prosentti, jos liikkumiskäyttäytyminen säilyy aiemmalla tasolla.
- Yhdyskuntarakenne, jossa on monipuolisia toimintoja ja liikkumismahdollisuuksia voi kuitenkin mahdollistaa paljon suurempia muutoksia liikkumisessa.
- Keskusten yhteyteen kehittyvät työpaikkakeskittymät mahdollistavat synergia- ja kasautumishyödyt.
- Asuinalueiden eriytyminen jatkuu kaupunkiseuduilla: Taustalla on mm. huono-osaisuuden keskittyminen ja rakennuskannan eriytyminen (uudet alueet vs. korjaustarpeiden alueet)

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämistavoitteet

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Monikeskuksinen ja verkottunut aluerakenne

1. Aluerakennetta kehitetään tasapainoisesti Suomen eri alueiden vahvuudet ja ominaispiirteet huomioiden
2. Paikkariippumattomuudella parannetaan aluerakenteen kestävyyttä
3. Suurimpia kaupunkiseutuja ja maakuntakeskuksia kehitetään verkottuvan aluerakenteen solmukohtina ja oman vaikutusalueensa keskuksina
4. Kehittämisyöhykkeillä verkotetaan kaupunkiseutuja ja edistetään niiden työnjakoa ja mittakaavaetujen hyödyntämistä
5. Helsingin seutua ja muita Etelä-Suomen kaupunkiseutuja kehitetään kansainvälisesti kilpailukykyisenä verkostometropolina
6. Seutukaupungit, maaseutu- ja matkailukeskukset sekä erilaiset maaseutualueet hyödyntävät vahvuuksiaan vuorovaikutuksessa muiden alueiden kanssa
7. Valtakunnalliset ja kansainväliset yhteydet ovat toimivia ja palvelevat aluerakenteen kestäväää kehittymistä ja alueiden elinvoimaa

Kestävä kaupunki- ja yhdyskuntakehitys

1. Olemassa olevan rakennuskannan ja infrastruktuurin hyödyntämistä edistetään ympäristöarvot huomioiden
2. Väestön erilaistuviin asumistarpeisiin vastataan ja asuinalueiden haitallista eriytymiskehitystä torjutaan
3. Kaupunkikeskustat, alakeskukset ja maaseudun keskukset pidetään elävinä
4. Alueidenkäytön ratkaisulla edistetään kestävästä liikkumisesta, tuetaan liikennejärjestelmän toimivuutta ja mahdollistetaan uudenlaiset liikkumisratkaisut
5. Alueidenkäytön ratkaisut tukevat elinkeinoelämän toimintojen sijoittumisen ja logististen toimintojen kestävyyttä
6. Kaupunkien ja maaseudun kestävästä vuorovaikutuksesta edistetään
7. Vihreää siirtymää ja kiertotaloutta edistetään

Tunnistettut toimenpidetarpeet

1. Tietopohjan kehittäminen
2. Lainsäädännön ja muiden ohjauskeinojen kehittäminen
3. Suunnittelumenettelyjen kehittäminen
4. Sopimusmenettelyjen kehittäminen
5. Muut kehittämistoimenpiteet

Kommentoi alueidenkäytön kehityskuvan luonnosta 16.6. mennessä!

Linkki: <https://link.webpolsurveys.com/S/DE0DEC05C28B9097>

Kehityskuva viimeistellään kommenttien pohjalta syksyllä

Kiitos!

Lisätietoja: <https://ym.fi/alueidenkayton-kehityskuva>

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute